

Добролюбська Юлія Андріївна (Одеса) – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та методології науки Університету Ушинського.

ЗМІНИ В ОСВІТНЬОМУ СТАТУСІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

Епоха інформаційного суспільства характеризується зміною статусу знання про минуле, що веде до трансформації всіх інститутів історичної свідомості та соціальної пам'яті. Для бібліотечного співтовариства нині доленосно важливо зорієнтуватися в перспективі – знайти своє нове місце в суспільстві, культурі, інтелектуальному житті.

Змінився безпосередній споживач інформації. Можна умовно виокремити декілька типів сучасних читачів:

- читач – повний традиціоналіст, який користується лише традиційними ресурсами і працює в читальних залах бібліотеки;
- читач – традиціоналіст, який частково використовує новітні ресурси, а також працює з бібліотекою також у віддаленому режимі;
- інтернет-читач, котрий користується переважно електронними ресурсами і віддаленим доступом, але періодично відвідує бібліотеку і працює з традиційними носіями інформації;
- «чистий» інтернет-читач, завсідник мереж, який працює тільки з електронними ресурсами і лише в режимі віддаленого доступу;
- творець електронних ресурсів, який сам створює цифрові інформаційні продукти [2, с. 4].

Все це реальні користувачі інформацією. І всі вони можуть бути відвідувачами (безпосередньо чи через сайти) бібліотеки. Бібліотека повинна формувати розрахований на кожну з цих категорій ресурс і збагачувати форми їх обслуговування.

Парадокс: бібліотека, яка за призначенням зорієнтована на обслуговування читачів, менше всього займається їх вивченням. Читачезнавство – периферійна галузь у бібліотечознавстві. Багато пишеться про фонди, бібліографію, каталогізацію, систематизацію, а про основний об'єкт впливу бібліотеки – читача – майже нічого. Спрощені уявлення про читача – це теж одна з причин зменшення читацького контингенту [1, с. 23].

Взаємодію бібліотекаря та читача слід перетворити на лінію партнерських стосунків, утверджувати стиль бібліотекарсько-читацького співробітництва. У такому новому стилі взаємовідносин з'являється багато можливостей залишитися бібліотеці в центрі інформаційних обмінів. Нові інформаційні ресурси й технології, нові вимоги до використання інформації зумовлюють необхідність посилення просвітницької, експертної, консультативної, інтегративної функції бібліотеки. Новий тип побутової культури, що виростає на швидкозмінних цифрових технологіях, виявився пробним каменем для людей середнього і старшого віку, грамотність яких будувалася на книжці, інших творах друку. Вони мало, а то й зовсім не обізнані з комп'ютерними справами і цифровими технологіями. Вони відстають в освоєнні цифрової культури, почувають себе в цифровому середовищі некомфортно, але дедалі більше відчують потребу вчитися новій грамотності [3, с. 27-29].

Перед бібліотеками постало завдання розгорнути свою просвітницьку функцію в новому варіанті і в ширших масштабах. Відновити своєрідний всеобуч. У даному разі цифровий. І він може бути масовий і надовго. Ще багато років житимуть і працюватимуть люди, світогляд яких сформувався в межах традиційної культури та грамотності. Цифрові технології і апарати швидко змінюються. Саме бібліотеки покликані стати центрами перенавчання і просвітництва, інформаційного

забезпечення в галузі всього того, що пов'язане з цифровою культурою і грамотністю.

Ніша ця поки що системно ніким не зайнята. Бібліотекам доцільно було б організовувати для читачів школи, семінари, тренінги, консультації з питань освоєння цифрової грамотності, техніки, технологій. Все це масово входить у виробництво, побут, освіту, суспільні відносини. Людина навіть з науковими званнями і ступенями, якщо вона застрягла на традиційній грамотності, незабаром гостро відчує своє відставання. Вже намітився цифровий – культурно-освітній – розрив між тими, хто володіє цифровою грамотністю, може працювати з електронними ресурсами, і тими, хто цього не може, і в першу чергу, через цифрову неграмотність.

Зростання обсягів інформації, множення її потоків і каналів різко загострило проблеми експертизи. Загальновизнано, що власне нової наукової, соціально значущої інформації не так уже й багато. Більшість її становлять повтори, інтерпретації, а то й просто інформаційні шуми, де значне місце посідають ненаукові, недостовірні, пустопорожні сюжети. Шукач конкретної якісної інформації може надовго потонути в безодні Інтернету і нічого не знайти. Кожен хотів би мати якісь надійні орієнтири, де, що і як шукати, щоб здобути справжнє наукове знання чи достовірні дані [1, с. 24]. Знову ж таки сама природа бібліотеки як багатовікового накопичувача і систематизатора знання висуває її в число першорядних інформаційних експертів. Тому вона повинна дати пораду усім, хто звернув ся до неї за послугою, зорієнтувати, де і яка є об'єктивна інформація, як до неї доступитися, як її взяти, і де не варто шукати інформацію, бо там пустота, шум, а то й дезінформація. Це потребує прискореного розвитку джерелознавства цифрових масивів, міжнародних інформаційних баз, мережових інформаційних потоків.

Розвиток експертної функції бібліотеки – це суттєвий внесок у її майбутнє. До свого образу збирача, систематизатора, хранителя і передавача інформації сучасна бібліотека повинна рішуче додати і образ інформаційного експерта. Бібліотека завжди виступала інтегратором різних видів джерел. Спершу – рукописних, потім – друкованих, далі – звукових та візуальних, а тепер ще й електронних. Однак цього в наш час мало. Оскільки масовим став читач, який хоче мати інформацію на задану тему з усіх можливих джерел одночасно. Тому бібліотека мусить інтегрувати у своєму фонді ще й архівні та музейні джерела.

Загальний процес інтеграції інформаційних джерел і потоків неминує перетворює бібліотеку на медіатеку – інтегратора всіх видів, типів, форм, каналів інформації. Судячи з тенденцій, бібліотечний «зал» у недалекому майбутньому розшириться до планетарних масштабів. А конкуренція бібліотек з іншими накопичувачами і поширювачами інформації відбуватиметься, головним чином, на просторах онлайн-обслуговування.

Список використаної літератури

1. Кобелев О. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек як соціокомунікаційний феномен / О. Кобелев // Вісник Книжкової палати. – 2009. – №10. – С. 22–25.
2. Онищенко О. Бібліотека і «цифрове» покоління: нова ситуація – нові форми роботи / О. Онищенко // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 5(235). – С. 3–6.
3. Шрайберг Я. Л. Библиотеки и Интернет: Единство и борьба противоположностей и загадочные перспективы в изменяющейся социокультурной и информационной среде / Я. Л. Шрайберг // Научные и технические библиотеки. – 2014. – №10. – С. 5–51.